

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО

Шотландія

Національна бібліотека Шотландії

Національну бібліотеку Шотландії (НБШ), розташовану в Единбурзі, засновано понад 300 років тому як Бібліотеку Гільдії адвокатів. У 1709 р. Акт про авторське право Королеви Анни дозволив їй включати до своїх фондів примірник кожної книги, що виходить друком у Великій Британії. Привілей зберігається за Бібліотекою і досі. В 1925 р. Гільдія адвокатів подарувала свої зібрання (окрім правознавчої літератури) народу, і таким чином Актом Парламенту було проголошено заснування НБШ. З 1974 р. вона є і адміністративним центром діяльності служб міжбібліотечного абонементу в країні після її об'єднання в цьому ж році з Шотландською центральною бібліотекою.

Національна бібліотека — найголовніша бібліотека Шотландії, що виконує як функції наукової бібліотеки міжнародного значення, так і роль одного з найкращих у світі сховищ друкованих і рукописних матеріалів шотландської культури й історії. Розташована в чотирьох будинках.

Чимало характеристик НБШ є типовими для національних бібліотек усього світу. А саме:

- ✓ бібліотека-депозитарій матеріалів із правом одержання обов'язкового примірника всіх видань Сполученого Королівства й Ірландії;
- ✓ бібліотека з великими і різноманітними фондами: містять близько 6,5 млн друкованих чи інших носіїв інформації і майже 100 тис. томів рукописів, 1,6 млн мап, 18 тис. назв періодичних видань; і кожного тижня до цих матеріалів додається в середньому 6 тис. др. од.;
- ✓ бібліотека головним чином із закритим доступом, довідкова бібліотека — з матеріалами її фондів можна ознайомитися тільки в ній;
- ✓ бібліотека як остання установа, де можна одержати необхідну інформацію — доступ у читальні зали мають лише ті особи, які

проводять дослідження і потребують матеріалів, котрих немає в інших бібліотеках. Інтернет-сторінка НБШ: <http://www.nls.uk>

Інформаційний парламентський сервіс

Після обрання нового Парламенту Шотландії 6 травня 1999 р. формальна передача обмеженої влади від уряду Великої Британії новим органам влади Шотландії відбулася 1 липня 1999 р. У інформаційній та бібліотечній сферах це включало і передачу відповідальності за управління та фінансування НБШ новій адміністрації, а за дотримання стандартів забезпечення публічних бібліотек — до неї від Управління в справах Шотландії. Інформаційний центр Парламенту Шотландії (ІЦПШ) надає дослідницькі, інформаційні та документальні послуги Парламенту країни. Мета ІЦПШ — допомагати його членам, їхнім помічникам та обслуговуючому персоналу шляхом надання експертної інформації і проведення інструктажів щодо виконання їхніх парламентських обов'язків. Зараз у Единбурзі будується нове приміщення Парламенту Шотландії, і туди переїде ІЦПШ.

Рада з питань бібліотек та інформації Шотландії (РБІШ)

РБІШ — незалежний орган, діяльність якого спрямована на стимулювання розвитку всіх видів бібліотечного та інформаційного сервісу країни. У березні 1999 р. РБІШ опублікувала консультативний документ «Питання національної інформаційної стратегії (НІС) Шотландії». У звіті про національну інформаційну стратегію розглядаються шляхи забезпечення кожному громадянину можливості доступу до потрібної інформації та навичок незалежно від його місцезнаходження, вроджених вад, матеріального становища чи соціального статусу. Він аргументує, що у нового Парламенту Шотландії є унікальна можливість НІС

вивести країну в передові суспільства світу, збудовані на інформаційній базі.

Інтернет-адреса Ради:

<http://www.slainte.org.uk/Slic/slichome.htm>

Асоціація бібліотек Шотландії

АБШ було засновано в 1908 р. У 1933 вона формально приєдналася до Британської бібліотечної асоціації (ББА). Членство АБШ у ній є досить своєрідним. Відокремлена і чітка юридична, освітня та управлінська структури країни закладають основу не лише специфічних стосунків АБШ з Асоціацією, а й із великою кількістю паралельних шотландських організацій, чий інтерес та діяльність безпосередньо пов'язані із бібліотечним сервісом. Протягом усього періоду членства АБШ представляла бібліотеки, які мали справу з шотландською тематикою, і цю діяльність визнано ББА. У 1984 р. виконавчого секретаря було призначено відповідальним за загальне управління Асоціацією та надання консультацій і допомоги Раді та комітетам у формулюванні й здійсненні політики стосовно всіх аспектів бібліотечних сервісів і справи Шотландії.

Інтернет-адреса Асоціації:

<http://www.slainte.org.uk/>

Академічні бібліотеки та інформаційний сервіс

У Шотландії налічується 23 університети та інших вищих навчальних закладів, включаючи Відкритий університет. Вони надають курси для аспірантів, бакалаврату та на здобуття наукових ступенів. У Шотландії багато чотирирічних курсів на отримання ступеня бакалавра. Всі ці заклади, за винятком Відкритого університету та Шотландського аграрного коледжу, фінансує Рада з питань фінансування вищої освіти Шотландії, яка підпорядковується новому уряду.

Нині в ній набуває популярності вечірня форма навчання для здобуття вищої освіти. Близько 40% усіх людей, які вступають до вузів країни, — студенти-вечірники, включаючи 12 тис. осіб, котрі навчаються у Відкритому університеті. Зазнав суттєвих змін і віковий ценз студентів. Наприклад, у 1996–97 рр. вік 48% усіх абітурієнтів шотландських вузів становив від 25 років і старше (порівняйте: 20% десять років тому).

Топографія більшої частини Шотландії з розпорошеними громадами у віддалених районах спричинює значні витрати для забезпечення освітнього, бібліотечного та інформаційного сервісу, але водночас і дає багато простору для інноваційних рішень із застосування БІС. Уже зараз БІС змінює освітній та культурний сервіс на Західних островах, Височинах та Островах. У першому випадку сервіс ґрунтується на розши-

реній мережі, розташованій у бібліотеці Сторнавей, а в другому — використовується фундамент, закладений «Ентерпрайз Хайлендз енд Айлендз» та новим Університетом Височин і Островів. Також існує навчальна мережа Шотландських Низин. Кіберцентр бібліотеки Еварта було організовано для координування сучасного забезпечення відкритого навчання, Інтернет та обчислювальних засобів у дев'яти головних бібліотеках Дамфрі й Гелловей, де відвідувачам кіберцентру надається можливість оволодіти навичками в сфері інформаційних та комунікаційних технологій, проводити пошуки в Інтернет, подавати анкети для отримання роботи, вивчати мови, у різні способи користуватися можливостями, які знаходяться поза їхнім географічним оточенням. Проект «Автопробіг по сільських школах» зосереджений навколо потреб обдарованих дітей у невеликих сільських школах шотландського високогір'я та островів.

Недавно понад 150 млн фунтів стерлінгів з державної скарбниці було інвестовано у такі публічні ініціативи у галузі інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ), як Шотландський інститут промисловості, Національна програма навчання, Мережа публічних бібліотек, Мережа державної системи (NHS Net), академічна мережа ДЖАНЕТ (JANET), Шотландська навчальна мережа, інші здобутки ІКТ у державному та добровільному секторах.

Публічні бібліотеки

У Шотландії знаходяться деякі з найбільших бібліотек Великої Британії, Європи та світу, зокрема бібліотека Мітчела у Глазго та бібліотеки Единбурга. Шотландія також має багаті традиції функціонування безплатних публічних бібліотек.

Подібно до інших регіонів Великої Британії нинішні зрушення сконцентровані навколо створення мереж та доступу до ІКТ, раннього та безперервного навчання для всіх бажаючих.

Освіта в сфері інформаційних та бібліотечних досліджень

Кафедри чотирьох вищих навчальних закладів Шотландії надають курси для отримання вчених ступенів та/або займаються дослідженнями в галузі інформатики та бібліотечної і/або видавничої справи. Це — кафедра інформатики Університету Стретклайд, м. Глазго; Школа інформації та засобів її передачі Університету Роберта Гордона, м. Абердін; Кафедра друкарства, видавничої справи та зв'язку Університету Нап'єра, м. Единбург і Кафедра комунікаційних та інформаційних досліджень коледжу Королеви Маргарити, м. Единбург. Усі пропонують курси, акредитовані Британською Бібліотечною асоціацією й АБШ.

Бібліотечне співробітництво та існуючі мережі

Подібно до інших регіонів Великої Британії Фонд нових можливостей (ФНМ) при уряді країни виділив кошти для навчання ІКТ працівників шкіл та публічних бібліотек, а також для розробки змісту й інфраструктури ІКТ. АБШ співпрацює з групою розробки мереж при Комісії у справах бібліотек та інформації з метою створення для розробки мереж Шотландії дослідницької групи, котра займатиметься розгортанням мереж, які з'єднають її публічні бібліотеки, а їх представники зможуть зробити внесок у розвиток подій у масштабах усієї Великої Британії через групу Ел-Ай-Сі7. Розвиток інфраструктури скоріше за все триватиме до 2002 р., можливо, й довше.

ШІБ — Шотландські бібліотеки в Інтернеті

Мета ШІБ — забезпечити доступ до даних про інформаційну та бібліотечну спільноту Шотландії. ШІБ утримуються АБШ та Радою в справах бібліотек та інформації за фінансової підтримки з боку Управління у справах Шотландії. Містить довідники імен, подій, публікацій та організацій.

Шотландський ЕДРБ

Шотландський ЕДРБ (електронний доступ до ресурсів бібліотек) — це проект, який проводиться АБШ, Радою в справах бібліотек та інформації, ЕДРБ та загальнобританським консорціумом публічних бібліотек, асоційованих партнерів та споріднених організацій. ЕДРБ було створено для забезпечення структурованості співробітництва і цілого ряду служб мережі та засобів удосконалення і збільшення продуктивності роботи служб обміну інформацією публічних бібліотек та максимізації можливостей, які відкриваються завдяки розробкам у галузі мереж, включаючи Інтернет. ЕДРБ, крім усього, має на меті поліпшити співробітництво між публічними бібліотеками та іншими типами бібліотек, постачальниками інформації та організаціями завдяки створенню мереж і забезпеченню доступу до інформації на місцевому, регіональному, державному

та міжнародному рівнях. Також існує Шотландська регіональна бібліотечна мережа.

Інші інформаційні та бібліотечні організації Шотландії

Шотландський трастовий фонд книжок

«Книжковий траст» — добродійна Британська організація з питань книжок та читання — вже протягом 35 років проводить свою діяльність у Шотландії. Зараз «Книжковий траст» повністю переніс її до недавно створеного і повністю незалежного Шотландського трастового фонду книжок.

Його діяльність базується на цілому ряді ініціатив та ресурсів, розроблених «Книжковим трастом», який працює у тих же офісах у Шотландському книжковому центрі м. Единбурга. Сюди входить інформаційний книжковий сервіс, програми «Письменники Шотландії», «Продовжуємо читати», День національної поезії та декілька ініціатив для молоді.

Інформаційний книжковий сервіс дає відповіді на запити, які надходять з усієї країни і стосуються всіх аспектів літературного життя. Тут міститься інформація про більшу частину письменників, які мешкають у Шотландії, та зберігається велике зібрання газетних вирізок на шотландську літературну тематику.

СНГАБШ —

Спільна навчальна група академічних бібліотек Шотландії

СНГАБШ розробляє курси з практичних питань та управління для академічних бібліотек. Їх веб-сайт знаходиться за адресою:

<http://www.rgu.ac.uk/salctg>

ВАБШ — Веб-форум академічних бібліотек Шотландії

Діяльність ВАБШ спрямована на забезпечення роботи форуму для обміну досвідом між веб-редакторами бібліотек Шотландії.

Інтернет-адреса форуму:
<http://www.gla.ac.uk/salweb>